

Ion Niculiță – profesorul, savantul și mentorul

E fructu arbor cognoscitur
(Arborele se cunoaște după fructe)

Printre istoricii din Republica Moldova cu contribuții esențiale la istoria românilor în perioada veche și antică, profesorul Ion Niculiță ocupă un loc de frunte. Întreaga activitate științifică și didactică a profesorului Ion Niculiță poartă amprenta seriozității și rigurozității. Opera sa științifică, vastă și diversă prin conținut și prin problemele științifice abordate este circumscrisă prioritar trecutului spațiului românesc, fiind cunoscută nu numai în Republica Moldova, dar și peste hotarele ei.

Antrenat în ceea ce cunoscutul istoric francez Marc Bloch (1886-1944) numește „meseria de istoric”, savantul și profesorul Ion Niculiță a găsit în studierea trecutului poporului român prin intermediul cercetărilor arheologice, resurse inepuizabile de viață și de voință. Pe parcursul întregii sale activități științifice, prin numeroase studii și lucrări monografice, Domnia Sa a confirmat plener afirmațiile cunoscutului cronicar moldovean Miron Costin (1633-1691), că pentru scrierea istoriei „gândul slobod și fără valuri trebuiește”.

Lucrările cercetătorului Ion Niculiță sunt ghidate de sinceritate, onestitate și de respect pentru trecut și adevărul științific al poporului român. Aceste principii de abordare a demersului istoric în opera științifică a cercetătorului reprezintă, de fapt, deviza, cartea de căpătâi, care l-a călăuzit, l-a ghidat pe parcursul întregii sale fructuoase activități științifice. Aceste

afirmații capătă o semnificație și o conotație majoră, deosebită, prin relația strânsă, dintre ceea ce crede și gândește ca Om și ca Cetățean și ceea ce scrie ca istoric, ca arheolog, ca cercetător științific, între ceea ce cultivă în numeroșii săi discipoli și ceea ce culege – prin școala Ion Niculiță.

Este destul de ușor a scrie despre profesorul Ion Niculiță care, începând cu semestrul doi al anului întâi de studii (1972-1973) ne-a fost mentorul grupei academice, fiindcă noi, mai mulți colegi care astăzi activăm la facultate, sau cei de la alte instituții de profil din țară, încadrați în activități muzeale, științifice și didactice, l-am avut în vizorul nostru pe parcursul tuturor acestor ani.

L-am cunoscut pe distinsul Profesor în anul întâi de studii la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova (Universității de Stat din Chișinău), la cursul de Arheologie. Pe atunci, tânăr cadru didactic cu doctoratul făcut la Universitatea *M.V. Lomonosov* din Moscova, destul de erudit, foarte serios când era vorba de probleme științifice sau de activitatea didactică, dar în același timp cu o fire calmă și înțelegătoare, când era vorba de ceva personal și intim. Plin de înțelepciune și tact, chibzuit și limpede în gândire și judecată, tenace și competent în domeniul în care activează, vertical și ferm în poziții, hotărât să facă lucruri utile și frumoase, lăsând urme adânci oriunde

calcă, sincer în dialog cu noi studenții, mereu binevoitor și extrem de preocupat în profesia pe care o îmbrățișase. În același timp l-am cunoscut ca pe un profesor sever, cu mari exigențe față de sine și față de discipolii săi, totodată, și ca un profesor destul de obiectiv și corect în aprecieri. Aceasta ar fi o caracteristică amplă, generală, în același timp laconică, formată pe parcursul anilor, a celui care scrie aceste rânduri privind întreaga activitate științifică și didactică a distinsului Profesor.

Ne-a impresionat și ne mai impresionează la fel calitatea sa *de savant* ambițios și veritabil, cunoscut prin abordarea critică și noutatea conceptuală a subiectelor puse în discuție, prin acuratețea stilului și eleganța narațiunii, prin structura logică, bine ticluită și expusă în textul scris sau redată prin viu grai, prin polemica dură, dar cultă și obiectivă cu oponentii. De asemenea, ne-a fascinat și ca *profesor*, al cărui curs universitar era ținut liber, cu o mare dăruire și eleganță actoricească, iar demersul fiind unul documentat și analitic, prezentat într-o română literară frumoasă, pe atunci rar întâlnită în mediul universitar, sau cel puțin la noi la facultate. Noi, studenții anilor '70, am prins clipele frumoase ale generației de aur a actorilor de la Teatrul „A.S. Pușkin” (actualmente Teatrul Național „Mihai Eminescu”), abia întorși de la studii din Moscova, tineri, frumoși, cu o dicție, expresivitate și o română perfectă. Făceam o paralelă între acești actori (Ion Ungureanu, Valeriu Cupcea, Domnica Darienco, Dumitru Caraciobanu, Dina Cocea, Victor Soțchi-Voinicescu ș.a.) și tânărul nostru dascăl și mentor. Profesorul Ion Niculiță era de o acuratețe perfectă, îmbrăcat la patru ace, cu o dungă de briceag a pantalonului, iar în pantofi te puteai vedea ca în oglindă.

Chișinău, 2003. Vladimir Potlog, Andrei Eșanu, Valentina Eșanu, Ioan Caproș, Ion Niculiță, Demir Dragnev, la susținerea tezei de doctor habilitat a lui Valentin Tomuleț.

Au fost clipe frumoase. Aveam de unde și, principalul, aveam de la cine învăța lucruri frumoase.

Deși pentru noi studenții era un profesor sever, Ion Niculiță era în același timp răbdător și înțelegător. Îmi amintesc cum în timpul practicii arheologice desfășurate în vara anului 1973 pe șantierul arheologic din satul Hansca, raionul Ialoveni, până seara târziu cântam la acordeon și ne distram aproape de fereastră încăperii unde se odihnea distinsul profesor și mentor. Sau discuțiile aprinse în cadrul așa-numitelor „ore politice” cu colega de grupă Elena Bubuic (Postică) (actualmente vicedirectorul Muzeului Național de Istorie a Moldovei), făcându-i mentorului „capul pătrat” de demagogia noastră.

Îl cunoaștem pe profesorul Ion Niculiță ca pe un cercetător care a negat principiul de a rămâne în „turnul său de fildeș”, cum au făcut-o unii, ci a muncit și mai muncește încă pentru cei mulți, care se interesează de istoria, cultura și limba neamului. Catedra, pe care mulți ani la rând a dirigit-o cu pricepere și succes, era permanent deschisă și mai este încă plină

Chișinău, 2004. Întâlnirea cu absolvenții, promoția 1976.

Chișinău, 2014. Gheorghe Palade, Ion Niculiță, Ion Eremia și Valentin Tomuleț la Ziua Istoricului.

de colegi și discipoli, de unde se auzeau și se mai aud încă discuții aprinse și se simțea mirosul de cafea.

Pentru mulți din noi profesorul și savantul Ion Niculiță a fost și rămâne un *spiritus rector* – un savant și un profesor care știe să adune, să coaguleze și să dirijeze energiile și forțele creatoare, care împărtășesc doctrina maestrului. De fapt, așa se nasc școlile științifice, așa s-a născut *școala Ion Niculiță*. Deși mulți dintre studenții promoției 1972-1976, la care Domnia Sa ne-a fost mentor, nu am îmbrățișat profesia magistrului, nu am devenit arheologi, ambiția cercetării am moștenit-o, totuși, mai mulți. Unii au devenit doctori habilitați, profesori universitari, angajați la Facultatea de Istorie și Filosofie a Universității de Stat din Moldova (Ion Eremia, Constantin Solomon, Valentin Tomuleț), alții – doctori în istorie (Elena

Chișinău, 2017. Anatol Petrencu, Igor Șarov, Dumitru Sîrghi, Emil Dragnev, Pavel Cocârlă, Ion Niculiță, Valentin Tomuleț, Igor Bercu și Petru Vicol la Ziua Istoricului.

Postică/Bubuioc, Elena Șiscanu/Bejuc, Tatiana Nistreanu/Vieru), toți considerându-ne discipoli ai distinsului Profesor.

Se spune că arborile se cunoaște după fructe (*E fructu arbor cognoscitur*). În acest context, vechiul aforism are o tangență directă cu profesorul și savantul Ion Niculiță. Vin să confirme acest lucru numeroasele promoții de absolvenți ai Facultății de Istorie a Universității de Stat din Moldova. O parte dintre discipolii profesorului Ion Niculiță i-au urmat calea, devenind arheologi consacrați, alții au devenit profesori universitari și profesori în școlile și liceele din Republică, dar toți au avut de învățat, și mai învață încă, de la profesorul Ion Niculiță.

Grație distinsului Profesor, în decembrie 1978, am fost invitat la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova, fiind angajat în calitate de

lector, unde continuu să activez până în prezent și unde am trecut toate treptele de la lector până la profesor universitar. Profesorul Niculiță a fost acel care m-a îndemnat și m-a susținut în elaborarea tezelor de doctor și doctor habilitat, pentru care îi aduc omagiul meu de grațitudine, respect și afecțiune. Vreau să știți, domnule Profesor, că ceea ce am obținut în calitate de cadru didactic și cercetător științific, se datorează în parte și Domniei Voastre, care m-ați susținut și m-ați încurajat pe parcursul acestor ani.

Mentorul Ion Niculiță a fost și continuă să rămână pentru noi, discipolii săi, un om modest, onest, cu un pronunțat simț al datoriei și responsabilității civice. Întotdeauna politicos, înzestrat cu o cultură și inteligență deosebită, cu un optimism și o voință de invidiat, cu capacități incomparabile de lucru, profesorul Ion

Niculiță se bucură de respectul colegilor de facultate, de dragostea studenților și a tuturor celor care îl cunosc.

Ajuns la venerabila vârstă de 80 de ani, profesorul Ion Niculiță, prin vocația sa pedagogică și științifică, prin devotamentul nețărmurit față de profesie și față de facultatea la care activează neîntrerupt pe parcursul întregii sale vieți, este un model pentru colegii noștri de breaslă.

Dragă Domnule Profesor! Viața este un dar pentru Dumneavoastră, ca și pentru noi toți. Felul în care vă trăiți viața este darul Dumneavoastră, dragă Domnule Profesor, pentru cei care vin după Dvs. Nu ceea ce ați adunat material, ci lucrările științifice pe care le-ați scris, discipolii care sunt în jurul Dumneavoastră, spun ce fel de viață ați trăit în acești 80 de ani (mai bine zis, în cei circa 56 de ani de activitate).

Noi, colegii de Facultate, cu mândrie putem constata că ați trăit din plin acești ani – în muncă, cu dăruire și cu rezultate vădite. **Azi, la cei 80 de ani, sunteți mai în vârstă (nu mai bătrân) decât ați fost**

vreodată, dar totuși, sunteți mai tânăr decât veți fi de acum înainte.

Adevărata avere acum, după 80 de ani, este sănătatea, ceea ce vă dorim noi, discipolii Dumneavoastră, întregul colectiv al Facultății de Istorie și Filosofie. Spun sănătate, că de succese și realizări vă bucurați din plin, fiindcă vi le faceți cu mâinile proprii, prin munca cu dăruire. Cu prilejul acestei frumoase aniversări vă dorim să vă trăiți viața din plin.

Și ultima urare. În aceste zile frumoase de mai, cu prilejul frumoasei aniversări, nouă, colegilor de breaslă, discipolilor, prietenilor, studenților de la Facultatea de Istorie și Filosofie ne rămâne doar să vă felicităm călduros cu prilejul frumoasei și venerabilei vârste, împărțășind cu sinceritate bucuria reușitelor și realizărilor, dorindu-vă sănătate deplină, noi realizări în activitatea didactică și științifică, bucurii în anturajul celor apropiați și dragi.

Ad multos annos la cei frumoși și fructuoși 80 de ani, dragă și stimată Domnule Profesor!

Vivas, noster professore Ion Niculiță! Crescas! Floreas! Semper sitis in flore!

Dr. hab., prof. univ. Valentin Tomuleț, Departamentul Istoria Românilor, Universală și Arheologie, Universitatea de Stat din Moldova